Koninklijke Nederlandse
Natuurhistorische Vereniging

AFDELING

Drechtsteden

Verenigingsblad

De Spindotter

2e kwartaal 2015

Bestuur KNNV Drechtsteden KvK 24417034

voorzitter: Frans Beuvens: 078 – 613 72 07
secretaris : Hein Ruiter: 078 – 614 38 60
penningmeester: Ruud Dorst : 078 – 618 37 23
ledenadministratie: Ruud Dorst : 078 – 618 37 23
algemeen lid : Gerard Verroen : 078 – 617 86 80
webmaster : Jan Zellmann: 06 – 48 76 13 09

Adres Secretariaat KNNV Drechtsteden
Hein Ruiter, Nieuwstraat 40, 3311 XR Dordrecht
E-mail: secretaris@drechtsteden.knnv.nl
Webpagina: http://www.knnv.nl/drechtsteden

Kopijdata convo: 1 maart, 1 juni, 1 september, 1 december

Inhoud:

Voorwoord van de voorzitter 1

Programma KNNV 2e kwartaal 2015 1 - 4
Programma IVN 2e kwartaal 2015 5

Komende excursies KNNV 5 – 11

Verslag van Biodiversiteit 11
Natura 2000 12
Waarnemingen 13

Werkgroepen:
Vlinders en Libellen 15
Natuurwerkgroep 15 – 16
Sophiapolder 16 – 19

Excursieverslagen 20 -27
KNNV cursus Natuur in de Drechtsteden 27
Presentatie Vlinder werkgroep op ALV 28

Voorwoord

Tijdens het schrijven van dit voorwoord kijk ik vanachter mijn computer de tuin in en zie dat de merels nestelgedrag vertonen. Onophoudelijk vliegen ze met strootjes en takjes heen en weer. Ook de zang van lijsters, winterkoninkje en heggenmus geven aan dat het voorjaar is. Speenkruid en hoefblad zijn ook al gesignaleerd. Het buitenleven is weer gestart. Dat geldt ook voor onze Natuurwerkgroep, de werkgroep Sophiapolder en de werkgroep vlinders en libellen. De excursieprogramma's en inventarisatiedagen zijn vastgesteld en het bestuur heeft ook voor het komende kwartaal een aantal boeiende leden -excursies voorbereid. De gegevens vindt u in deze " Spindotter".
De basiscursus " Natuur in de Drechtsteden " die dit voorjaar wordt gegeven kent een flinke opkomst en boeiende onderwerpen. De cursisten gaan ook in deze cursus een aantal keren op excursie om vogels , vlinders, bevers en vleermuizen te observeren.
In de KNNV - beleidsraad is aangegeven door de besturen van IVN en KNNV dat wij samen optrekken om uiteindelijk gezamenlijk een nieuwe vereniging voor veldbiologie op te richten, waarin de kwaliteiten en eigenheid van de oprichtende verenigingen is terug te vinden. Het bestuur van de KNNV- Drechtsteden blijft de ontwikkelingen met belangstelling en een kritische blik volgen.

Frans Beuvens

Excursie – en lezingen programma t/m juli 2015

Vrij. 27 mrt. Nachtvlindertelling door de Vlinder- en Libellen werkgroep van de KNNV Drechtsteden in de omgeving van Hilvarenbeek, op het landgoed "De Utrecht ". Informatie bij de heer J. van den Heuvel, telefoon 078 – 616 85 12.

Zat. 28 mrt. Excursie en natuurwandeling in Amelisweerd. We gaan op zoek naar de stinzeplanten die hier groeien en mogelijk bloeien. Deze excursie is o.l.v. Gerard Verroen. Opgave voor deelname aan deze excursie op vrijdag 27maart 2015 bij de heer G. Verroen tussen 18.00 en 20.00 uur. tel. 078 – 617 86 80.
Zie het artikel op pagina 5.

Zat. 11 april	Vertegenwoordigende Vergadering [VV] voor leden van de KNNV. Locatie : Het Koetshuis, Spoorstraat 34, 3862 AD Nijkerk. De vergadering begint om 10.00 uur. De stukken voor deze vergadering zijn digitaal te verkrijgen bij de secretaris van de KNNV Drechtsteden.
Woe 15 april	Avond van de KNNV-cursus “Natuur in de Drechtsteden”. Deze avond gaat over Vlinders en Libellen. De cursus wordt gegeven het leslokaal “De Waterjuffer” van NMC-Weizigt. Aanvang 20.00 uur.
Vrij. 17 april	Nachtvlindertelling met bezoekers in de Biesbos, door de Vlinder- en Libellen werkgroep van de KNNV Drechtsteden. Informatie bij de heer J. van den Heuvel, telefoon 078 – 616 85 12.
Zat. 18 april	Voor de deelnemers aan de cursus “Natuur in de Drechtsteden”is er een vogelexcursie gepland in het Wantijpark. Verzamelen bij de ingang van het Wantijpark aan de Baden Powelllaan te Dordrecht om 6.00 uur ’s ochtends. We gaan hier o.l.v. Vincent Nederpelt vogels spotten en herkennen aan de hand van hun kenmerkende zang en fluittonen.
Zat. 18 april	Natuurexcursie naar het natuurgebied “De Brand” bij het Nationaal Park de “Loonse en Drunnense Duinen”. We volgen het laarzenpad deze morgen onder leiding van lid van de KNNV afdeling Tilburg. Opgave voor deelname aan deze excursie op vrijdag 17 april 2015 bij dhr. G. Verroen tussen 18.00 en 20.00 uur. tel. 078 – 617 86 80. Zie het artikel op pagina 6.
Zat. 18 april	Bijenmarkt op het terrein van de Bijenvereniging aan de Reeweg-Zuid. De KNNV zal ook weer op de voorgrond treden en hopelijk nieuwe leden voor onze activiteiten interesseren. Daarom staan wij dit jaar ook met een kraam op de markt. Vanzelfsprekend is er promotiemateriaal, folders, zoekkaarten enz. Verdere details over de cursus vindt u in een artikel op pagina 7 van deze Spindotter.

Don. 23 april	Natuurexcursie naar boswachterij Dorst o.l.v. Ger Scheurkogel. De wandeling in Surae o.l.v. Ger Scheurkogel, die daar in de voormalige leemputten ook voor RAVON amfibieën inventariseert, vindt plaats om 10.00 uur, Seterse Hoeve,Vijfeikenweg 56, 4903 RK Oosterhout. Verdere details over de cursus vindt u in een artikel op pagina 8 van deze Spindotter. Opgave voor deelname aan deze excursie kan op woensdag 22 april 2015 bij de heer H.J.W. Ruiter tussen 18.00 en 20.00 uur. tel. 078 – 614 38 60.
Woe. 6 mei	Voor de deelnemers aan de cursus "Natuur in de Drechtsteden"is er een bever, vleermuizen en zoogdieren excursie gepland in de Biesbosch. Verzamelen om 20.00 uur 's avonds bij de ingang van het Bezoekerscentrum van NP de Biesbos aan de Baanhoekweg 53 te Dordrecht om. We gaan hier o.l.v. Peter Twisk vleermuizen proberen te spotten en te herkennen aan de hand van hun kenmerkend vlieggedrag. Mogelijk komen we ook de bever nog tegen. De bat-detector zal hier zeker van pas komen.
Zat. 9 mei	Natura 2000 wandeling in de Biesbosch o.l.v. Frans Beuvens. Deze natuurwandeling wordt gedaan i.s.m. het Biesboscentrum, Baanhoekweg 53, Dordrecht. Opgave voordeelname bij het Biesboscentrum. tel. : 078 – 630 53 53.
Vrij. 29 mei	Nachtvlindertelling door de Vlinder- en Libellen werkgroep van de KNNV Drechtsteden in de Kop van de Oude Wiel, aan de overzijde bij Werkendam. Informatie bij de heer J. van den Heuvel, telefoon 078 – 616 85 12.
Vrij. 12 juni	Nachtvlindertelling met bezoekers bij de Houtenkeet in de Biesbos, door de Vlinder- en Libellen werkgroep van de KNNV Drechtsteden. Informatie bij de heer J. van den Heuvel, telefoon 078 – 616 85 12.
Zat. 13 juni	Natuurexcursie naar de Regte Heide in de omgeving van Tilburg. Deze excursie is o.l.v. de heer Dick Jansen.

	Verdere details over de cursus vindt u in een artikel op pagina 8 van deze Spindotter. Opgave voor deelname aan deze excursie kan op vrijdag 11juni 2015 bij de heer F. Beuvens tussen 18.00 en 20.00 uur. tel. 078 – 613 72 07.
Zat. 20 juni	Natuurexcursie naar de Kwade Hoek op het eiland Goeree, o.l.v. mevrouw. F. Escher en de heer F.Beuvens. Verdere details over de cursus vindt u in een artikel op pagina 9 van deze Spindotter. Opgave voor deelname aan deze excursie kan op vrijdag 11juni 2015 bij dhr. F.Beuvens tussen 18.00 en 20.00 uur. tel. 078 – 613 72 07.
Vrij. 3 juli	Nachtvlindertelling door de Vlinder- en Libellen werkgroep van de KNNV Drechtsteden in de omgeving van Hilvarenbeek, op het landgoed " De Utrecht ". Informatie bij de heer J. van den Heuvel, telefoon 078 – 616 85 12.
Vrij. 7 aug.	Nachtvlindertelling door de Vlinder- en Libellen werkgroep van de KNNV Drechtsteden in de Avelingen bij Gorinchem. Informatie bij de heer J. van den Heuvel, telefoon 078 – 616 85 12.
Vrij. 11 sept.	Nationale nachtvlindertelling. Deze wordt gehouden op het terrein van het Biesboscentrum, Baanhoekweg 53 te Dordrecht. Deze nachtvlinder-telling wordt i.s.m. het Biesboscentrum door de Vlinder- en Libellenwerkgroep van de KNNV gehouden.
Zat 19 sept.	Natura 2000 wandeling in de Biesbosch o.l.v. Frans Beuvens. Deze natuurwandeling wordt gedaan i.s.m. het Biesboscentrum, Baanhoekweg 53, Dordrecht. Opgave voordeelname bij het Biesboscentrum. tel. : 078 – 630 53 53.

IVN Activiteitenagenda t/m juli 2015

Wanneer	Tijd	Locatie	Thema
Zon. 29.03	13.30	Louterbloemen	Verborgen groen
Zon. 05.04	13.30	Biezenplaat	Op zoek naar grienduil
Zat. 11.04	13.30	Dordwijk	Voorjaar op landgoed
Zat. 18.04	6.00	De Elzen	Vroege vogels
Zat. 18.04	10.00	Zuid-/Tongplaat	Sporen
Woe 22.04	19.30	Park Merwestein	Stinzeplanten
Zon. 26.04	13.30	't Weetpunt	Koninklijke planten
Zon. 3.05	5.00	Oosthaven	Vroege vogels
Zat. 9.05	10.00	Dordwijk	Explosief groen
Zat. 23.05	10.00	Zuid-Tongplaat	Verandering Landschap
Zat. 6.06	10.00	Oost- en Zudhaven	Met de Jan Plezier
Zat. 13.06	10.00	Dordwijk	Zomer op het landgoed
Zon. 14.06	10.00	onbekend	Slootjesdag
Vrij 19.06	20.00	Schefferplein	Gierzwaluwen
Zat. 20.06	10.00	Zuid-Tongplaat	Libellen
Zon. 21.06	13.30	De Elzen	Vlinderen met kids
Vrij. 26.06	20.00	't Weetpunt	Midzomerwandeling
Zon. 28.06	13.30	Schefferplein	Muurplanten

Vertrek excursies:

Voor meer informatie en aanmelding, kunt u contact opnemen met Leo Nennie: 078 – 617 39 33 of leonennie@knpplanet.nl

Komende excursies in het tweede kwartaal 2015

Stinzeplanten in Amelisweerd zaterdag 28 maart 2015.

Amelisweerd is de drukst bezochte buitenplaats van Utrecht. Veel van de bezoekers weten niet dat er rond Klein Amelisweerd een grote verscheidenheid aan stinzenplanten staat. Stinzenplanten zijn bosplanten die bloeien voor er bladeren aan de bomen komen. Denk daarbij aan de verschillende soorten sneeuwklokjes, winterakonieten, krokussen, hyacinten, sleutelbloemen, bosanemonen.

Natuurexcursie naar “De Brand” op zaterdag 18 april 2015.

De Brand is een kleinschalig landschap met oud bos en kleine weitjes ‘Brand’ komt van brandstof. Oorspronkelijk lag hier namelijk veen, dat rond 1300 helemaal is afgegraven om te verbranden.

Na die periode is De Brand beplant met eikenbos en zijn er in de 20ste eeuw weilandjes aangelegd. Het gebied is nu een afwisseling van bloemrijke weides en vochtige bossen.
In dat natte bos komen allerlei bijzondere planten (bosanemoon, draadgentiaan, bospaardenstaart), vlinders (grote weerschijnvlinder, kleine ijsvogelvlinder) en vogels (wielewaal, middelste bonte specht) voor. Ook is het gebied zeer rijk aan amfibieën, waaronder kamsalamander, boomkikker en poelkikker. Al die natuur is te danken aan water: de Brand is kletsnat en mag in de komende tijd nog natter worden. Het toekomstbeeld is om de Zandleij te dempen, die door het gebied loopt. Dat zal het waterpeil in het gebied flink opstuwen. Al die planten en dieren krijgen het dan nog meer naar hun zin.
Excursie voor mugbestendige KNNV-ers met laarzen of waterdicht schoeisel. (Tekst + foto Brabants Landschap)

76e Dordtse Bijen-en Honingmarkt zaterdag 18 april 2015

Sommige leden zullen zich nog herinneren, dat onze afdeling altijd vertegenwoordigd was op de Dordtse Bijen –en Honingmarkt, die vroeger jaarlijks werd gehouden op het Vrieseplein.
De markt is al jaren geleden verhuisd naar de locatie aan de Reeweg Zuid, waar de Dordtse Bijenhouders vereniging samen met de Volkstuinvereniging een eigen clubhuis, fruitboomgaard en bijenstal heeft en wordt dit jaar voor de 76e keer gehouden.
Op de markt wordt voorlichting gegeven over de imkerij, bijenplanten en diverse natuurverenigingen presenteren zich er.
Er worden niet alleen (vroeg op de dag) bijenvolken verkocht, maar behalve honing ook honing-en wasproducten.
Er wordt wol gesponnen, IVN en Groei en Bloei zijn ook aanwezig.
Om onze eigen vereniging bij het bereiken van de respectabele leeftijd van 111 jaar weer eens wat meer op de voorgrond te laten treden en hopelijk nieuwe leden voor onze activiteiten te interesseren staan wij dit jaar ook met een kraam op de markt.
Vanzelfsprekend is er promotiemateriaal, folders, zoekkaarten enz.

Bij op lindebloesem

We stellen op prijs als ook onze eigen leden de markt en onze stand met een bezoekje vereren, wat volk aan je de kraam trekt vanzelf ook weer volk aan.
Nog leuker zou het zijn als er u ons achter de kraam een poosje zou willen assisteren, het hoeft geen heel dagdeel te zijn, een beetje gezelschap wordt zeer op prijs gesteld.
De markt duurt van 10.00 tot 16.00 uur, inlichtingen bij Hein Ruiter, telefoon 078 – 614 38 60.

Natuurwandeling Surae, in de boswachterij Dorst op donderdag 23 april 2015

Staatsbosbeheer heeft in 1899 een concessie gesloten dat er leem kon worden gewonnen in de boswachterij Dorst. Een steenfabriek, De Vijf Eiken, haalde leem op in diverse plaatsen in het gebied. Door de afgravingen ontstonden er in het gebied negen met water gevulde kuilen, die in diepte varieerden van vier tot veertien meter. Na samentrekking bleven er uiteindelijk vijf 'leemputten' over, zoals ze in de volksmond werden genoemd.
Staatsbosbeheer gaf in 1927 toestemming tot baden en zwemmen in twee van deze putten. De boswachter was de eerste jaren belast met de exploitatie van de plassen. Dat duurde tot 1931. Toen werden de plassen verpacht aan sportleraar A.C. Kuit, die er zwemlessen ging geven. Uit die periode dateert de naam Surae. (In het Latijn is de 'musculus triceps surae' een spier, die de achillespees verbindt met de kuit).
In 2005 is het natuurbad gesloten en is het gebied teruggegeven aan de natuur. Momenteel ontwikkelt het zich tot een waardevol natuurgebied. Het gebied heeft ook een recreatieve funktie. Toch zijn beide functies goed te combineren, zoals wij tijdens onze paddenstoelenwandeling in het najaar van 2014 hebben gemerkt.

Natuurexcursie naar “ De Regte Heide “ op zaterdag 13 juni 2015.

De Regte Heide, kijkt uit op de skyline van Tilburg. Maar, verder word je alleen omringd door natuur. Door beekdalen welteverstaan: het beekdal van de Oude Leij in het westen en in het oosten het beekdal van de Poppelsche Leij. De overgang van de heide naar beekdal is over een lengte van 3 km ongeschonden. Dat levert voor Brabant

spectaculaire hoogteverschillen op van wel 5 meter. Je hebt een mooi uitzicht op die beekdalen vanaf de ‘Vijfberg’: een reeks grafheuvels uit de Bronstijd (2000-700 vóór Christus).

De heuvels zijn een spoor van een nederzetting (hutten, akkertjes) uit die tijd. In de jaren ‘30 zijn ze opgegraven. Er kwamen toen allerlei grafgiften aan het licht, zoals bijlen, dolken, knopen en kralen. Omdat ze door nieuwsgierigen constant worden belopen - wat niet mag - moeten wij de heuvels constant bijwerken.
Het beheer op de Regte Heide bestaat verder uit plaggen (afgraven bovengrond), maaien en schapenbegrazing en het verwijderen van opkomende dennen. Hiermee houden we de heide in stand. We worden er voor beloond met klokjesgentianen. En de gentiaanblauwtjes die hier in juni omheen fladderen.(Tekst + foto Brabants landschap)

Natuurexcursie naar de Kwade Hoek op zaterdag 20 juni 2015

Kwade Hoek is een dynamisch getijdengebied binnen de Duinen van Goeree. Het werd vroeger 'de kwaaien hoek' genoemd vanwege de verraderlijke stroming en zandbanken voor de kust. Vele schepen zijn hier op vast gelopen. Vroeger waren de schippers blij als ze 'de kwaaien hoek' voorbij waren. Verderop bevond zich dan de 'goede rede' waar ze veilig aan konden meren. Dat is de plaats Goedereede geworden.
Nog steeds is de zee de baas in de Kwade Hoek. Gelukkig is het

natuurgebied bij de Deltawerken buitendijks gebleven. Vooral in de winter stroomt het zoute water via geulen en kreken ver het gebied in. Grote stukken land komen onder water te staan. Wind, water en getij brengen het landschap voortdurend in beweging.

Bij springvloed en westerstorm kan er tijdelijk wel een halve meter water staan. Voor de natuur is zo'n overstroming prima. Het zorgt immers voor een mooie variatie aan zoete en zoute plekken en daarmee voor een keur aan planten. Heemst en zeepostelein waar het zoutig is, heelblaadjes en parnassia op de zoete delen.
Schorren, slikken, duinvalleien: alles staat onder directe invloed van de zee. Op de noordoostpunt is die invloed het grootst. Het is niet moeilijk voor te stellen dat hier grote hoeveelheden zand worden verspreid. Zoveel, dat er steeds weer jonge duintjes ontstaan en het land langzaam aangroeit. Op de plek waar nu het strand ligt, was jaren geleden water. Zo dynamisch is de natuur bijna nergens.
Dankzij de natuurlijke dynamiek is de Kwade Hoek bijzonder gevarieerd. Je vindt er: duinvalleien vol orchideeën, strand waar strandplevier en scholekster broeden op de kale vlakte en een schor waar in de winter ganzen grazen, jonge duintjes
en kreken met jonge haring, garnalen en bot.
Dankzij die natuurlijke variatie zie je hier tal van planten en dieren (reeën).

In de winter komen ook de duinvalleien weer onder water te staan. Natuurmonumenten heeft in 2008 een fiks gat in een stuifdijk gemaakt om de natuurlijke dynamiek in de valleien terug te brengen. De periodieke zoute douche voorkomt dat de vallei dichtgroeit met ruigte en riet en brengt grote rijkdom aan planten. U vindt er weer zeekraal, prachtig rood in nazomer en herfst en de zeeaster met haar geel - roze bloemen. (Tekst + foto Natuurmonumenten)

Biodiversiteit

Biodiversiteit en duurzaamheid

Uit onderzoek is gebleken dat graslanden met een grote diversiteit aan soorten stabieler zijn en een hogere productie hebben. Graslanden en akkers met één soort zijn minder stabiel, kwetsbaar en hebben uiteindelijk een lagere productiviteit. Uit het onderzoek, dat acht jaar heeft geduurd, bleek dat mengculturen meer biomassa produceerden dan monoculturen. Planten uit deze mengculturen veranderden wat betreft de bladdikte, planthoogte en bloeiwijze. De agrarische sector kan hiermee zijn voordeel doen. Zeker in hooi- en weilanden zou diversiteit voordelig zijn wat betreft de grasproductie

voor het vee. Wellicht is ook de kwaliteit van deze biomassa zelf beter voor het vee. Op het relatief kleinschalige eiland van Dordt zou het een boeiend experiment zijn, wanneer de agrarische sector mee zou denken in een ontwikkeling, om meer diversiteit van producten te realiseren . Het akkerranden beleid in de Hoekse Waard en inmiddels ook in het land van Heusden en Altena blijkt ook een positief effect te hebben op de agrarische productie. Het staat mooi en heeft ook nog een hoger rendement. Een evenwichtige (agrarische) natuur kan het gebruik van meststoffen en bestrijdingsmiddelen in de landbouw terugdringen. Dit zou positief zijn voor de ontwikkeling van diversiteit en kwaliteit en is dus niet per definitie minder rendabel. De behoefte aan biologische producten is de afgelopen jaren sterk gegroeid. Dit blijkt o.a. uit de uitbreiding van biologische afdelingen in supermarkten. Een aanpassing van het agrarisch productieproces, waarbij verschillende gewassen worden gekweekt kan economisch rendabel zijn. Hier zijn In ons land inmiddels voldoende voorbeelden van. Dit bleek uit het in het najaar gehouden symposium over stadslandbouw. De discussie over stadslandbouw, natuurlijke tuinaanleg (KNNV - lezing Hein van Bohemen) en productdifferentiatie in de landbouw geven aan dat langzaam in onze samenleving de behoefte groeit aan kwaliteitsverbetering van ons voedsel. Consumenten willen gezonder en veiliger voedsel. Duurzaamheid, waar biodiversiteit een onderdeel van is, komt steeds vaker op politieke agenda's van gemeenten voor. Het eiland van Dordt zou richtinggevend kunnen zijn bij het denken over en ontwikkelen van gezonde producten, productiemethoden. Toekomstbestendige leefbaarheid vraagt een visie die verder reikt dan de 4 jarige zittingstermijn van de gemeenteraad.

Natura 2000 wandeling

Natura 2000 is het Europese netwerk van natuurgebieden dat eraan moet bijdragen de achteruitgang van de biodiversiteit tegen te gaan. Biodiversiteit omvat de verscheidenheid aan levensvormen, zoals plant- en diersoorten. Door overbevissing, verstedelijking , verzuring van de bodem, verdroging en het gebruik van grote hoeveelheden (kunst)mest, neemt de kwaliteit en de hoeveelheid ruimte voor de natuur af. De Biesbosch is een Natura 2000 gebied.
Het Biesboscentrum organiseert al jaren de Natura 2000 wandelingen in de Biesbosch. Dit met het doel om het belang van het behoud van veel verschillende biotopen voor plant en dier onder de aandacht te brengen van een breder publiek. De KNNV-afdeling Drechtsteden zorgt altijd voor een excursieleider bij deze excursies. Ook dit jaar hebben

wij, op 20 september 2014, onze bijdrage geleverd. De Natura-wandeling in september bleek een KNNV-aangelegenheid te zijn. Voornamelijk leden van de eigen afdeling met familieleden hebben deelgenomen . Het is dus van belang om het oorspronkelijke doel , om een breder publiek te trekken, te bespreken met de organisatoren in het Biesboscentrum. Dit betekent niet dat het voor de acht aanwezige KNNV-ers het geen heerlijk leerzame wandeling is geweest. Frouke heeft ons uitgebreid van haar kennis laten genieten. De ontwikkeling in dit deel van de Biesbosch laat een sterke toename zien van de reuzenbalsemien (Impatiens glandulifera). Deze plant die oorspronkelijk uit de Himalaya komt is zeker in het najaar met de rozerode bloemen zeer dominant aanwezig. Voor de goede observator was er overigens nog voldoende te genieten aan andere soorten, zoals kattenstaart(Lithrum salicaria), koninginnekruid (Eupatorium canabium), knikkend tandzaad (Bidens cernua), poelruit (Thalictrum flavum) en de zijdeachtige beurszwam (Volvariella bombycina) Doordat we uitgebreid hebben stilgestaan bij diverse planten en paddenstoelen moesten we nog even stevig doorstappen om de laatste Zonnepont te halen.

ZEER BIJZONDERE WAARNEMING !

Heel af en toe hoef je niet ver van huis om een bijzondere natuurbeleving te hebben, zoals vandaag bijvoorbeeld.
Ik heb een kleine tuin, zo’n zeven meter diep en ruim vijf meter breed, met enkele struiken, twee bomen en een vijver. De tuinen bij de buren bestaan voornamelijk uit steen, zodat mijn tuin voor de dieren een soort oase in een steenwoestijn is.
’s Winters hang ik voor de vogels vetbollen op, alsook een pindasnoer en een cilinder met gemengd zaad. De vogels zijn er verzot op; iedere dag komt een troepje van 8 tot 10 huismussen fourageren, evenals enkele kool- en pimpelmezen. Een paartje staartmezen, een roodborstje en een paartje heggenmussen komen ook dagelijks langs. Houtduiven en Turkse tortels ruimen het op de grond gevallen zaad op. Maar dat doen ook de muizen, die zich regelmatig laten zien onder en zelfs op de vetbollen.

Vanmiddag kom ik om 12:30 uur thuis en zie ik in de tuin op een stronk voor de schuur een grote vogel zitten, kleiner dan een duif en donkerder van kleur. Hij zit aan iets te pikken bij z'n poten. Verrekijker gepakt.

En toen zag ik een sperwer zitten! En die was een muis aan het plukken, die hij (zij) net gevangen had.
Het bleek een vrouwtje te zijn, vanwege de witte wenkbrauwstreep en de witte borstveren (met de zwarte golven
erin). Ze plukte de muis gedeeltelijk kaal en begon toen het rode vlees op te eten. Met de poot werd het kadaver vastgehouden en door hard te trekken werd de muis van z'n vel ontdaan!

Zelfs de darmen verdwenen in de maag van de sperwer.
Toen ze na ruim een half uur klaar was werden de poten schoongemaakt en werd de snavel langs de boomstronk gereinigd.
En toen ging ze rustig op die stronk zitten 'uitbuiken' , een half uur lang.
Een brutale koolmees kwam te dichtbij en daar dook ze op af, maar miste hem.
Vervolgens ging ze op de pergola boven de vijver zitten, slechts 3 meter van mij vandaan!
Toen nog een uurtje op de rand van de schuur, op één poot en met wijd uitstaande borst- en vleugelveren, in de zon.
Al met al heb ik dit zo'n twee uur kunnen bekijken en uitgebreid fotograferen (weliswaar door het glas van de ramen heen).
Dat was genieten. Ik had nog niet eerder zo goed een sperwer van zo dichtbij en zo lang kunnen bekijken.
Gerard Verroen.

Activiteiten Werkgroep Vlinders en Libellen van de KNNV Drechtsteden.

Onderstaand is het voorlopige programma voor het jaar 2015

maart	28 maart 2015	Hilvarenbeek, Landgoed “De Utrecht “.
april	17-apr	Biesbos.
mei	29-mei	Kop van de Oude Wiel.
juni	12-jun	Houten keet in de Biesbos.
juli	3-jul	Hilvarenbeek, Landgoed “ De Utrecht “.
augustus	7-aug	Avelingen.
september	11-sep	Bezoekers Centrum Biesbos.
oktober	2-okt	Hoekse waard of Besbos Centrum.

Bent u ook geïnteresseerd om deel eens te gaan deelnemen aan de activiteiten van de Vlinderwerkgroep, neem dan contact op met John van de Heuvel, telefoon 078 – 616 85 12.

Natuurwerkgroep van de KNNV Drechtsteden.

Wandelen met de Natuurwerkgroep in 2015

Op iedere **eerste maandag** van de maand wandelen we op een locatie op het Eiland van Dordrecht en bekijken we de natuur, dus niet alleen de planten, maar ook de vogels die we zien, de vlinders en andere zaken die we tegenkomen en op naam kunnen brengen.
De wandelingen beginnen om 9 uur en duren tot circa 12 uur.
Als het ’s morgens om half negen regent of buiig is en verwacht wordt dat het niet spoedig droog wordt, gaat de wandeling niet door en proberen we het op de **tweede maandag** van de maand opnieuw.

<u>De planning voor 2015 is :</u>

April	De Elzen, verzamelen bij restaurant De Viersprong.
Mei	Polder De Biesbosch, verzamelen bij restaurant De Viersprong.
Juni	Louisa Cannemanspolder, startpunt ingang volkstuincomplex aan de Zeedijk.
Juli	Tongplaat en Zuidplaatje, verzamelen parkeerterrein Zuidhaven.

Augustus	Oosthaven, verzamelen bij de ingang van het natuurpad.
September	De Elzen, verzamelen bij restaurant De Viersprong.
Oktober	Dubbelmonde/Overkamp, startpunt parkeerterrein Overkampweg t.o. politiebureau.
November	Tongplaat en Zuidplaatje, verzamelen parkeerterrein Zuidhaven.
December	Geen wandeling.

Iedereen is van harte welkom op deze wandelingen, hoe meer kennis des te beter is de inventarisatie.

Werkgroep Sophiapolder van de KNNV Drechtsteden.

Verslag 2014 werkgroep Sophiapolder

De vorig jaar opgerichte werkgroep Sophiapolder heeft het afgelopen verslagjaar 3 keer (april/juni/september) geïnventariseerd in de Sophiapolder. Dit natuurgebied is in 2012 ontstaan als compensatie voor de aanleg van de Betuwelijn. (Overigens wordt er al geïnventariseerd vanaf het moment van ontstaan)

Foto Frouke Escher

Zoetwatergetijdengebieden zijn uniek in Nederland en Europa. Het getijdeverschil bedraagt ongeveer 80 cm. en de stroming vanuit de rivier zorgt voor aanvoer van slib en plantenzaden. Het gebied dat op deze manier is ontstaan is een belangrijk foerageergebied geworden voor diverse steltlopers, zoals kluut en lepelaar. Ook de grauwe en Canadese ganzen, meeuwen en bergeenden hebben de Sophiapolder als foerageer en broedgebied gevonden. De ontwikkeling van deze nieuwe biotoop is zowel wat betreft de flora als fauna bijzonder interessant en wordt daarom nauwgezet in de gaten gehouden. Zowel door de beheerder, het Zuid-Hollandse landschap, als door onze eigen KNNV-ers. In 2013 heeft er een uitbraak van botulisme plaats gevonden, waardoor honderden dode vogels geruimd moesten worden. Dit grote aantal dode vogels is uiteraard te betreuren. Echter in het daarop volgende inventarisatiejaar bleek dat de vegetatie in het gebied zich goed ontwikkelde. Met name de vermindering door botulisme van het aantal grazende ganzen zou de verandering van flora en vegetatie (de toename van het aantal planten en plantensoorten) kunnen verklaren.

Tijdens de opeen volgende inventarisaties blijkt dat de vegetatie zich krachtig ontwikkelt. Er is duidelijk sprake van successie. Vooral direct langs de waterlijn en op het wandelpad is sprake van snelle ontwikkeling. Massaal voorkomende pioniersoorten blijken soms het volgende seizoen vrijwel verdwenen en vervangen door andere soorten. Soorten die slechts een of twee jaar zijn waargenomen, waarna ze vrijwel volledig zijn verdwenen zijn:
Gele waterkers, Grote pimpernel, Blauw glidkruid, Kleine varkenskers, Oranje springzaad, Knikkend tandzaad, Veerdelig tandzaad, Klein vlooienkruid, Oeverwarkruid, Dille, Stijf barbarakruid en Wouw. De Stinkende ballote is al twee jaar waargenomen en hoort ook in dit gezelschap thuis. Het was verrassend dat het Klein vlooienkruid, dat langs de Rijn voorkomt, zich inmiddels in de Sophiapolder heeft gevestigd.
Heelblaadjes, Kruldistel, St. Janskruid, Hertsmunt en Gele lis (niet bloeiend) Harig wilgenroosje en Kattenstaart zijn uitgebreid en vitaal vertegenwoordigd.
Het Heggendoornzaad was in 2013 veel te vinden en blijkt in 2014 veel minder uitbundig voor te komen. Boerenwormkruid, Kattenstaart en Harig wilgenroosje lijken zich, volgens onze waarnemingen, definitief te vestigen. Het Bezemkruiskruid komt vrijwel het hele seizoen redelijk massaal voor, terwijl het Jacobskruiskruid dat hier te verwachten is bijna niet voorkomt. (Dit is ook het gevolg zijn van

specifieke beheersmaatregelen omdat deze plant giftig is voor het vee, met name paarden, in de omringende polders)

Foto: Frouke Escher

Opvallende vogelsoorten die wij tegen gekomen zijn o.a.:
Lepelaar,Scholekster Kluut, Bergeend, Kuifeend, Kokmeeuw, Knobbelzwaan, Canadese en grauwe gans
Gezien de samenstelling van de werkgroep heeft dit eerste jaar de nadruk voornamelijk gelegen op de inventarisatie van hogere planten. Er is kans dat de groep uitgebreid wordt met leden die een meer ornithologische focus hebben. De werkgroep wil tevens volgend seizoen enkele midweekse excursies organiseren, waarbij naast de Sophiapolder ook andere waardevolle natuurgebieden in de Zwijndrechtse waard worden onderzocht.

Februari 2015

Namens de werkgroep Sophiapolder
Frouke Escher
Frans Beuvens

Bijlage: In verslag genoemde soorten met wetenschappelijke naam

Planten
Gele waterkers (Rorippa amphibia)
Grote pimpernel (Sanguisorba officinalis)
Veerdelig tandzaad (Bidens tripartita)
Blauw glidkruid (Scutellaria galericulata)
Kleine varkenskers (Coronopus didymus)
Oranje springzaad (Impatiens capensis)
Knikkend tandzaad (Bidens cernua)
Klein vlooienkruid (Pulicaria vulgaris)
Oeverwarkruid (Cuscuta gronovii)
Dille (Anethum graveolens)
Stijf barbarakruid (Barbarea stricta)
Stinkende ballote (Ballota nigra)
Wouw (Reseda luteola).
Schijfkamille (Matricaria discoidea)
Heelblaadjes (Pulicaria dysenterica)
Kruldistel (Carduus crispus)
Sint-Janskruid (Hypericum perforatum)
Hertsmunt (Mentha longifolia
Watermunt Mentha aquatica
Gele lis (Iris pseudacorius)
Heggendoornzaad (Torilis nodosa)
Boerenwormkruid (Tanacetum vulgare)
Kattenstaart (Lythrum salicaria)
Harig wilgenroosje (Epilobium hirsutum)
BezemkruiskruidSenecio inaequidens
Jacobskruiskruid Jacobaea vulgaris

Vogels
Lepelaar (Platalea leucorodia)
Scholekster (Haematopus ostralegus)
kluut (Recurvirostra avosetta),
bergeend (Tadorna tadorna)
kuifeend (Aythya fuligula)
Wilde eend (Anas Platyrhynchos)
Kokmeeuw, (Larus ridibundus)
Knobbelzwaan (Cygnus olor)
Grauwe gans (Anser anser)
Canadese gans (Branta canadensis)

Excursieverslagen

Een winterwandeling op de Tongplaat, 13 december 2014

Omdat ik in Sterrenburg woon kom ik vrij regelmatig op de Tongplaat. Het is bijna mijn achtertuin. Maar de winterwandeling was een goede aanleiding om weer eens wat uitgebreider te gaan kijken. Terwijl ik mijn fiets vastmaak aan het hek bij de Zuidhaven zie ik dat de andere leden al gearriveerd zijn. Met een man of acht lopen we even later over de dijk van het Zuidplaatje richting Tongplaat. De Tongplaat en het Zuidplaatje hebben lange tijd een eiland gevormd in de verder nog onbedijkte Dordtse Biesbosch. Moeilijk voor te stellen nu het gewoon grenst aan de akkers van polder de Biesbosch en aan de Elzen. De ganzen op het weitje vliegen meteen voor ons op, zodat er alleen nog wat spreeuwen overblijven. In de bomen langs de dijk zien we een boomkruiper en een grote bonte specht. Ook een ijsvogel laat zich even zien. Verder lopend zien we onder meer een ridderzwam, knaagsporen van bevers en schelpen van korfmossels. Het water in de Nieuwe Merwede staat hoog, zodat er nauwelijks strand is overgebleven. Bij de Tongplaat lopen we eerst naar het gat in de dijk. Het groepje reeën dat hier stond te grazen verdwijnt lopend en zwemmend richting het bos van de Elzen.

Op de Tongplaat hoop je natuurlijk op de zeearend, maar helaas. Toch is er genoeg te zien. Met hoog water zoals nu zijn dat vooral allerlei

soorten eenden. Aan de kant van de rivier zwemt een aantal brilduikers. Ze blijven goed in beeld zodat het verschil met kuifeenden duidelijk te zien is. Dit brengt het gesprek op het bijhouden van lijstjes met waarnemingen. Het blijkt dat sommige mensen voor zichzelf of voor de Spindotter lijstjes maken en dan veel tijd kwijt zijn met het uitzoeken van de precieze (wetenschappelijke) namen. Zelf voer ik (als ik lijstjes maak) alles al jaren in op waarneming.nl. Soms typ ik dan gewoon mijn aantekeningen over en doe er dan een foto bij als ik die gemaakt heb. Tegenwoordig kan dat ook makkelijker, want je kunt je waarnemingen ook op je smartphone opslaan en later thuis uploaden naar je computer of waarneming.nl. In de app (ObsMapp/iObs/WinObs, afhankelijk van het type telefoon) voer je je waarnemingen in, eventueel met een foto die je gemaakt hebt met je telefoon. De app slaat alle gegevens op, inclusief tijd, locatie, wetenschappelijke naam en alles wat je nog meer hebt genoteerd.

Bijna de hele flora en fauna van Nederland kun je zo noteren. Je kunt zelfs extra informatie opvragen, zoals foto's, geluiden en verspreiding (Dit kost wel veel opslagruimte op je telefoon). Na thuiskomst hoef je eigenlijk niets meer te doen behalve je telefoon opdracht te geven alles naar waarneming.nl te uploaden. Als je dat wilt kun je vanuit waarneming.nl lijstjes uitdraaien, zoals het lijstje met waarnemingen van vandaag, dat hieronder is bijgevoegd.

Na vanuit de vogelkijkhut nog eens goed naar de eenden gekeken te hebben lopen we terug naar de Zuidhaven. Geen zeearend, toch een interessante wandeling. Op de weg terug naar huis zie en hoor ik nog een groene specht. Ik heb geen spijt dat ik vanmorgen zo vroeg de deur uit ging en neem me voor weer eens vaker met de KNNV mee te lopen.

Waargenomen soorten 13.12.2014	Locatie Tongplaat
1 Grauwe Gans	Anser anser
2 Knobbelzwaan	Cygnus olor
3 Bergeend	Tadorna tadorna
4 Krakeend	Anas strepera
5 Smient	Anas penelope
6 Wilde Eend	Anas platyrhynchos
7 Slobeend	Anas clypeata
8 Pijlstaart	Anas acuta
9 Tafeleend	Aythya ferina
10 Kuifeend	Aythya fuligula
11 Brilduiker	Bucephala clangula
12 Dodaars	Tachybaptus ruficollis
13 Fuut	Podiceps cristatus
14 Blauwe Reiger	Ardea cinerea
15 Grote Zilverreiger	Ardea alba
16 Havik	Accipiter gentilis
17 Meerkoet	Fulica atra
18 Kievit	Vanellus vanellus
19 Houtduif	Columba palumbus
20 IJsvogel	Alcedo atthis
21 Grote Bonte Specht	Dendrocopos major
22 Groene Specht	Picus viridis
23 Zwarte Kraai	Corvus corone
24 Koolmees	Parus major
25 Pimpelmees	Cyanistes caeruleus
26 Cetti's Zanger	Cettia cetti
27 Staartmees	Aegithalos caudatus
28 Boomkruiper	Certhia brachydactyla
29 Spreeuw	Sturnus vulgaris
30 Groenling	Chloris chloris
31 Putter	Carduelis carduelis
32 Rietgors	Emberiza schoeniclus

Herman Offereins

Verslag excursie Oisterwijkse Vennen op zaterdag 7 februari 2015

Het was licht bewolkt en het vroor nog toen we om tien uur met z'n zessen arriveerden bij het bezoekerscentrum Oisterwijkse Vennen van Natuurmonumenten; in de bossen lag hier en daar nog een beetje sneeuw.

Aangemoedigd door de roep van de Boomklever begonnen we aan onze wandeling, de gele en later even de blauwe route. Tussen de bomen hing een winterse nevel waar doorheen de zonnestralen vielen en behalve het geluid van een enkele vogel was het hier volkomen stil.
Het eerste grote ven dat we tegenkwamen was geheel met ijs bedekt waarop een dun laagje sneeuw lag.
Hier en daar smolt de sneeuw in een cirkelvorm en ook langs de oever was de sneeuw in halve cirkels gesmolten, een vreemd verschijnsel. In dit winterse landschap was nog niet veel leven te zien. Aan de oever van de vennen stonden lage struikjes, die we herkenden als Wilde gagel.
We ontdekten wat zwammen op het dode hout dat hier overal in het bos lag: de Gele trilzwam (Tremelia mesenterica), een Echte tonderzwam (Fomes fomentarius), Gewoon elfenbankje (Trametes versicolor) en een Berkenzwam (Piptoporus betulinus).

Naast de Boomklevers liet ook de Grote bonte specht zich horen en hoog in de toppen van de dennen hoorden we Goudhaantjes en Mezen. Aan de oever van het grote Brandven lunchten we. Door de zon smolt de sneeuw op het ijs snel, ook vroor het niet meer; op het ijs stond een eenzame Nijlgans. We zagen nog een mooie Gele aardappelbovist (Scleroderma citrinum) en op een dode stam een prachtige Vermiljoenhoutzwam (Pycnoporus cinnabarinus), op een dode stamvoet stond een groepje Rode zwavelkoppen (Hypholoma sublateritium). De bossen bestaan hier voornamelijk uit Dennen met hier en daar Berken, een enkele Eik en wat Tamme kastanjes met als ondergroei Blauwe bosbes, te herkennen aan de bladloze groene kantige takjes.

Door de warmte van de zon was de ondergrond ontdooid en werd het pad langs de vennen drassig en blubberig, maar we waren spoedig weer bij ons vertrekpunt terug, zodat we er weinig last van hadden. Het was een mooie, vooral winterse wandeling van nog geen zes kilometer lengte.

Verslag excursie Duinen van Voorne op zaterdag 7 maart 2015

Om tien uur arriveerden we met z'n twaalven bij het bezoekerscentrum bij de Tenellaplas in Oostvoorne. Het was er nog rustig en opgewekt begonnen we aan onze wandeling, waarbij we onze eigen route volgden en niet de gekleurde paaltjes.

We wandelden eerst langs de Tenellaplas en bekeken de daar zwemmende vogels: Slobeenden, Kuifeenden, Krakeenden, Meerkoeten en enkele Waterhoentjes. Onder begeleiding van het gezang van Roodborst en Vink wandelden we over het A.J. Bootpad richting zee en zagen we diverse bloeiende planten: veel Sneeuwklokjes en Krokussen; hier en daar stond Stinkend nieskruid, de Gevlekte aronskelken kwamen al boven de grond.

We zagen enkele bloeiende Stengelloze sleutelbloemen. Een paar Staartmezen lieten zich goed bekijken, de Groene specht liet zich meerdere malen horen.
Na een korte koffiepauze verlieten we het hoofdpad en gingen we naar de hoge Abelen waarin veel Maretakken groeien; onderweg vonden we langs het pad twee Aardsterren (paddenstoelen), ze waren al oud en het was niet goed te zien welke ondersoort het was.

Vooraf hadden we vernomen dat hier in de duinen de laatste weken Pestvogels waren gezien, ze aten de bessen van de Maretakken. Dus hoopten we dat ze er nog waren en dat we ze te zien kregen, maar bij de eerste abelen was geen enkele vogel aanwezig.
Echter bij de verderop staande bomen met maretakken vlogen wat vogels rond en inderdaad: Pestvogels, 7 stuks nog wel! We konden ze goed bekijken.
Onze route ging nu langs het zogenaamde Vogelvlak in noordoostelijke richting. Hier stond langs het pad veel (regen)water tussen de bomen, en ook waren er heel wat dode bomen. Op een ervan zagen we dat de bast was losgelaten en hingen er zwarte, verdroogde, zeer taaie strengen aan: de rhizomorfen van de Echte honigzwam. Verderop zaten Echte tonderzwammen op een stam. Op het vochtige deel met kaalslag en enkele stuifduinen bloeide Klein hoefblad en ontdekten we de bladrozetjes van het Kandelaartje.
We sloegen linksaf de Sipkesslag op waar links volop water stond en rechts veel Zwarte els, die in bloei stond.

We namen het wandelpad naar rechts en liepen door de vochtige Vliegveldvallei, waar we een lunchpauze hielden. Hier hoorden we de Winterkoning zingen. Na de pauze liepen we door tot dichtbij de verkeersweg om vervolgens binnendoor naar de Duinhuisjes te lopen en vandaar naar de Tenellaplas; onderweg ontdekten we een Citroenvlinder. Maar eerst gingen we nog even kijken naar de mooie Lenteklokjes die hier tussen de overvloed van sneeuwklokjes staan, en naar de al bloeiende Narcissen. En overal hoorden we Roodborstjes zingen, die komen hier in de duinen massaal voor.
En zo waren we weer terug bij ons startpunt. Het was een wandeling van 7,5 km waarin we toch nog heel wat leuke waarnemingen hebben kunnen doen, ondanks de nog vroege datum.
Gerard Verroen.

Lidmaatschapsgeld 2015.

Een aantal leden van de KNNV afdeling Drechtsteden heeft hun contributie voor het jaar 2015 nog niet betaald Graag zouden wij diegenen willen aansporen om de betaling van het lidmaatschapsgeld alsnog over te maken naar de penningmeester.
Rekeningnummer IBAN : NL63 INGB 0000 6945 70.

Cursussen

Natuur in de Drechtsteden

Vanaf 21 januari 2015 zijn een 26-tal cursisten bezig met de basiscursus “Natuur in de Drechtsteden. Reeds drie avonden zijn er een tal van onderwerpen gepasseerd. Zo is het landschap waarin we leven onder de loupe genomen, zijn de vogels in deze streek in beeld en geluid gepasseerd en hebben we de bever en de vleermuis voorbij zien lopen en vliegen.
Ook zijn er reeds afspraken gemaakt voor een tweetal excursies over de besproken onderwerpen. De eerste excursie vindt plaats op zaterdag 18 april 2015. Om 6.00 uur staan we verzameld op de Baden-Powelllaan om onder leiding van Vincent Nederpelt daar de vogels in het Wantijpark te spotten en te horen. De tweede excursie staat genoteerd om onder leiding van Peter Twisk naar de bevers en de vleermuizen te gaan zoeken. Hiervoor verzamelen we ons om 20.00 uur bij het Biesbos Centrum aan de Baanhoekweg 53 te Dordrecht in de Merwelanden.
De datum van de derde excursie moet nog worden besproken.

Algemene Ledenvergadering van de KNNV Drechtsteden op vrijdag 14 maart 2014.

Na een goede algemene ledenvergadering, die voor zijn doen goed bezet was met leden van de vereniging, werd na de pauze het woord gegeven aan de leden van de Vlinder- en Libellen werkgroep van de KNNV.

Witte hermelijnvlinder [Curura Erminea]

De leden van de werkgroep hadden een zeer goede en mooie uitgebreide presentatie gemaakt van hun ervaringen van het afgelopen jaar. Ze hadden dit jaar 52 voor deze groep nieuwe soorten ontdekt en een naam kunnen geven. Er waren zelfs enige zeer zeldzaam voorkomende soorten ontdekt.
Al deze nieuwe soorten werden in prachtige foto's van John van den Heuvel gepresenteerd aan de deelnemers van deze avond.
Maya voorzag de presentatie van deze nieuwe soorten met een indrukwekkende uitleg over o.a. het verschijningsgebied van deze soorten, de vlinder specifieke gegevens, en meerdere kenmerken werden ons uitgelegd.
De aanwezigen waren verheugd dat de KNNV Drechtsteden zo'n actieve vlinder werkgroep heeft, en dankten Maya, Carl, John, Youp, Winston en Ruud voor hun inzet. De verwachtingen voor 2015 zijn door deze presentatie dan ook hoog gespannen.

Algemene informatie

Auto-excursies

De verzamelplaats voor excursies **buiten** Dordrecht is aan de zuidzijde van het centraal station bij de stationsingang. Het streven is zoveel mogelijk te carpoolen. Voor het meerijden, geldt een vrijwillige kilometerbijdrage van €0,05 p.p. In verband met de aansprakelijkheid bij ongevallen kan een tegemoetkoming in de kosten van vervoer pas aan het einde van de rit aan de orde komen. Het is gewenst dat elke automobilist die passagiers meeneemt in zijn of haar verzekeringspakket een inzittendenongevallenverzekering heeft.

Aan- en afmelden voor excursies

Bij de excursies **buiten** Dordrecht is vermeld bij wie men zich moet aanmelden op de **vrijdagavond voorafgaand aan de excursie**. Indien u onverhoopt toch niet mee kan, dient u zich weer af te melden, anders staan we bij vertrek voor niets op u te wachten.

Dia- en lezingenavonden

De lezingen worden gehouden in het NMC-Weizigt, Van Baerle-plantsoen 30, 3314 BH Dordrecht. De zaal is 19:30 open en sluit uiterlijk 22:30. De zaal ligt naast het hoofdgebouw. Het ligt tegen het Weizigtpark aan op loopafstand van het NS-station Dordrecht.

Penningmeester en Ledenadministratie:

Ruud Dorst, Luchtenburg 41, 3328 AM Dordrecht.
E-mail : ledenadministratie@drechtsteden.knnv.nl
NL63 INGB 0000 6945 70 t.n.v. KNNV Drechtsteden te Dordrecht.
Uw lidmaatschap loopt van januari t/m december. Afmelden dient schriftelijk plaats te vinden voor 1 november.

Contributie

Contributie voor 2014: €30,65 voor leden;€12,40 voor huisgenootleden; € 15,15 voor kandidaat-leden; €7,45 voor leden van andere KNNV afdelingen, € 16,50 voor jeugdleden en minimaal €15,- voor donateurs. Bij een volledig lidmaatschap is men meteen lid van de landelijke KNNV, ontvangt men het tijdschrift Natura en kan men tegen ledenprijs boeken en natuurgidsen van de KNNV uitgeverij bestellen.

Aanleveren kopij

Kopij kan aangeleverd worden bij secretaris@drechtsteden.knnv.nl of opgestuurd worden naar Hein Ruiter (adres, zie blz.1). Het liefst aanleveren ruim voor de kopijdatum. Bijzondere natuurwaarnemingen of natuurbelevingen zijn zeer welkom.